

مائله کيت يش واجب در کاجي

داداله مقاله يغلالو ايت کيت تله مېښتوکن سبب ۲ کموندوزان اومة اسلام دان سکاراغ کيت تروسکن لاکي مقاله محمد فريد وجدي داداله بوكو الاسلام دين عام خالد برکتائن دغۇن بکيمان اسلام بولە منچافي سمولا كبسارىنى. کات محمد فريد وجدي بھوا اسلام تله دېنتو اولە الله سیحانە و تعالى باڭىي منجادي سوات اکام باڭىي سکلبن مائسىي دان تله دلغەفاين داداله اجران ۲ اسلام ايت دغۇن سوات سوسن يې منجادي بىنان «اصلاح عموم» يايىت ساتو بىنان يەليلە سەمنىن درقىد بىنان يقتله فونه دبىنا اولە عقل مائسىي يې كىسەفرنائىن ترۇغ (كمال) يې بولىمەلە دكتاكن دسائله توجوان مائسىي هارا هندق منچافىن.

(سمبۇلن مېجلە قىلم بىلاشىن ۶ - موڭ 35)

سبب ۲ کموندوزان اومة اسلام

يىنى بوكىن داتىس كېنداڭ يېترىتنى دان تىدق تىرتق
هان داتىس مصلحة تەمقاتلىن يې مەنائىي ساقۇ بىشا اتو
ساتو زمان يېترىتنى سەھاج .

قاعدە ۲ ايت تله مواجىكىن فەملۇق ۲ن للاکىي
فرمۇوان منىتتۇ علم؛ تله مەلتقىكىن ئىشكۈچۈجواب تىپ ۲
شئورىغ كەد سەموا عمالقىن دغۇن تىدق سکالىي برتقلىيد
كەد فەربواتن ۲ داتوە ئىنيق مويشىن يېتلە لالو اتو
برەككىش كۆكە كەد كەرجىيان يېتلە دەفسكىي تۈرنەمۇرۇن.
اسلام قەمە منورىغۇن سفای منورە (اقباع) اف ۲
يېتلە دبواه اوولە رسول الله (ص) دان صحابە ۲ن
دان بوكىن سمات ۲ مەيكەوە كەد فەركتائن علماء يې
تىاد كەتراڭىن (دليل) بېكىن اسلام تله منجىوچىكىن
ايىمان دغۇن. برتقلىيد ايت تىدق اكىن دەرىيما كران
ايى تىلە منىتتۇ كەد سىياف يې هندق مەمبىل فەھىم
هندقىلە دغۇن كەتراڭىن يې بات دان دليل يې صح -
كالۇ تىدق، تىدقىلە بولە دەفاكىي. تەركتاكن فەركارا ۲
اکام تىدق تەرخاç كەد سسوات فواق اتو سسوات
بىشا سەھاج دان كەد سىياف يې سەگۈف دان
برەھالىمن لواس دلولىكىن ئىبرى قەنداقتىن دغۇن
سېسىس ۲ن. سكىران قەنداقتىن تەۋە كەد كېناران مك
ايى اكىن مندافتە دوا فەلا دان جىڭلۇ اجتىهاد
تەرسالە مك ايى اكىن مندافتە ساتو فەلا باڭىي سۈرۈشىغ
تله براختىيار منچارى فەمان يېترىسبۇة ايت .

داسىر این دېرىي اىيالە سفای كېبۈلەن بىكىج
ايت دەركىي دان درفداڭ مەڭالقىكىن عقل دان

ادكە فلسەفە ۳ زمان كەماجوان يەد بىشكاكىن اوولە
اورۇغ سکاراغ سەگۈف منىدىس تىندا ۲ اصلاح اين دان
مەھىيەلەشىكىن بىكس ۵۲ - سفای مائسىي اكىن منجىادي
تىدق برا اکام سەرفت يەد كەندقىكىي اوولە قوم مەلحدىن،
اڭىس يېغى منىدەقكەن ادان توھن ھارى اين دان
بىر سەگۈف ۲ فۇل مەرىيەت ئەقشاروھى كىيت سفای تەرىچىبور
دان بىر فواسەتىي داداله فەمان ۲ مەرىيەت يېغى سستە ايت؟!
منكل اسلام ايتولە يېغى منجىادي فەمىنەتتۇ اصلاح
عموم يايىت سوات توجوان يېغى منجىادي تۆمۈوان عقل
فيكىران مائسىي منورە سوسن طېبىي مك بکيمان اسلام
بولە باليك سمولا كەد كېسارىن دان بکيمان سروانىن
بولە منجىادي فەراتىن يېغى استمباوا دەنلىي اين؟ اف كە
جالىن سفای فەملۇق ۲ن بولە بىر باليك سمولا كەدان
ستە مەرىيەت جاتوھ كەجورغ يەدالەم؟ مېشىلە اينلە يې
هندق كىيت كۆنس سکاراغ!

اسلام تله مېښتو قاعدە ۲ يېپىر يېغى منسساوا يېكىن
منجىادي اکام سەنلىي يەددەلەن دەھىسان دەن
بىر باڭىي ۲ رېچاڭىن يېڭاكن بىباوا فەملۇق ۲ منچافى
كىسەفرنائىن يەدچىتا ۲، اي تىلە مېښتو اتتو مەرىيەت سكىل
اوسمىداڭ اخىيار يېغى فەرە دەكىمەركىن اوولە عقل دان
يەدىيمبۇلۇن اوولە علم فەتھوان. اکام يېتلە تەرىپىزى
داتىس داسىر كەمانسياز دان رېچاڭىن ۲ بىنان يېغى كەل

فیکران مأنسی سفای بکرج منچاری حقیقة کبناران
دغۇن تىدق اد دېيىدا ۲ کن فوتىھكە اي اوھىتىمكە
اي سەھىك دىالىم اسلام تىلە تىمبول اورۇغ ۲ يېھ مېيم
لەكم، للاکى دان فرمۇوان درەند بىباڭى ۲ بىشادان
ورۇن درەند كۈلەشنى يېھ قىد ساتۇ ماں تأسىكوف مېبىلا
دىرىپىن ولو دالىم تانهايىر مرييەك سندىرىي مرييەك تىلە
منچارىي قەيمىفين ۲ اسلام بىباڭ دالىم سوآل اکام
ا تو فون دالىم سوآل دەپىا. دىسەن منتىجوقىكن بەھوا
اسلام تىلە كېرىي سەقتوھ ۲ كېپاسن منچارىي علم
فۇقىهوان دان فلسەفە ۲. كەند مرييکىشىت دلولىسىكىن
مغىبىل اوھ جوا يېھرىكۈن دان ايلو درەند اومە ۲
ا سېخ.

دغۇن كران ايت اسلام تىلە مەھمۇلەن سموا
كۈلىلەقىن يېھ بىرچاراي ۲ يەھدۇپايى اوھلە لاين ۲
اومە ايت - مرييەك اومە اسلام تىلە مندىرىيکەن تىمدن
يېھ تىدق دەرامەن سسوات دىالىمن سلاپىن درەند
اخلاق يېھرۇوجى ا تو چارا يېھ تىلمقاو لوڭىر ا تو
ممەفیه، بەھكەن اسلام سنتىپاس منتىۋە چارا، «فرتەھەن»،
دالىم سربىزىن. كەند مرييەك دەشكۈشكەن سفای
دېجانلىكىن كەعادىيلەن فرسماڭ فرسوداڭ دان حق
طېبىيى. كادان اسلام اين تىلە مەلتىقىن تەڭكۈشىن ۲
كەند قەملوەن ۲ ياكىي منچارىي خليفە دبومى الله -
يائىت سفای اي براخلاق يېھلىا دان سفای
منچادىكەن داسىرەن تىرغىن دكتەھوي اوھلە مائىسى بەھوا
شمارىن (جوڭىنىش) ابالە كېچىكىن سەمات ۲ دان رىحىة
يېھ مەلېفوتى سەرۋە ئالىم.

سەكىران كىت بىندىيەن كەنچەن ۲ اسلام يېھ كەنچەن
ستەممەن ايت منچارىي قىندوان دان تىلە مەنۋىنەن
كېچىكىن يېھلىي عەمۇمۇن فەندىدۇق دەپىا - دغۇن
رنچاغەن ۲ علم فۇقىهوان زمان سكاراڭ دان فلسەفە
چىفتان مائىسى سەرفت يېتلە دەدەف اولە تىمدن بارە
ستەلە مرييەك برجواعەن امەقە قرون لەمان دان ستەلە
مەربانىكەن بىراسىس ۲ رىبىو چىرىدىق قىندى - مك كىت
مندافتىھو بەھوا رىچاغەن اسلام ايت لە تېشكىي درەند
رنچاغەن يېتلە دەۋاولىيي اوھلە تىمدن بارە يەقادسكاراڭ
تتافىي بىكىمان كەكواسان رىچاغەن ۲ اسلام اين
بولە بىباڭ كەنچەن اورۇغ ۲ اسلام دىالىم دەۋا ئورۇغ ۲

تىلە دەھىقەكەفي اوھلە فېاكىيە اومە ۲ اسېخ يەتىرەتەلە دەۋان
يېھ دغۇن كرانان اسلام سندىرىي تىلە دەدەف هەندىق
محرماتىن ايت تىلە منچارىي سسوات كەملاڭۇن قول
اوھىمەكran مرييەك تىلە تىركىلەنچىر كېجورغۇ يېھ دالىم دغۇن
مۇندور سەمۇندور ۲ دان. مرييەك تىلە منچارىي مەسە كەند
فۇچاجە ۲ يېتلە مەھىيە سومسوم مرييەك. مرييەك تىلە
دېلەشكۈ سەھىك تىدق دەدەف مەندىغۇ سسوات چەپىا فون
ملىنىڭن كاللو كاللو چەپىا ايت مەندۈرۈغ مرييەك ماسوق
كەمىدەن فەتنە بولىمكە اومە اسلام يەندەمكىن ايت
كاداننىن سەگۈكوف بىباڭ سەمۇلا كەند مشاركتىن يېھ
مەفوپايى سجارە يېھ كېلىغ كېلىغ ايت؟
دىالماس مرييکىشىت تىمبول تەڭلەم دىالىم كادان
يەتىرسىبە، دىالماس مرييکىشىت تىمبول تىرچوغۇف ۲ مك تىيىدا
مرييەك مەلەمە چەپىا يېھ سېنر مېھىز - چەپىا بىرچىس ۲
كەنۋىداين يېھ تىدق اوھىن سەرفت علم سەحر يېھ كەند
تىركىل - چەپىا زمان تىمدن بەھارو يېھ مەبوا كەن كەند
منچارىيکەن اورۇغ ۲ يېتلە ماھىر دىالىم علم يەتىرسىبە
مەكىغ كەكواسان دەدارە، دلاۋە دان داوداوا.

ادىكە فراوباهەن يېھ تىيا دغۇن سەرتەمرت اين اكىن
منچارىيکەن اومە ۲ اسلام يېتلە مۇندور ايت ماكىن
مەجيلاكەن دېرىي دان منچاۋەتكەن دېرىي درەند مەراس
تىمدن اين اوھىمەكran مرييەك تىلە تىركىلەنچىر كەند كۆلەپ ۲
دغۇن كران مرييەك تىدق مەتھوى كەن ۲ علم فۇقىهوان
يېھرىكەن دغۇن سجارە توا اتو فون سجارە كېسازان اسلام
لام يېھ كېلىغ كېلىغ دغۇن كران ايت مك اورۇغ ۲
اين تادىي تىلە كەوتىسکەن فەھوبەن دان تىارا مرييەك
دغۇن سودارا مرييەك (سأڭام) - مرييەك هان مەلەمەرە سەدىكەيە
فرەھوبەن فە ئەپەرەن سەھاچ سفای مرييەك تىدق دبواڭ
درەند مشاركتىن دان دغۇن كران ايت مرييەك فون
بىكىرجالە دغۇن سولىيە منولۇغ قوم ۲ فۇچاجە سفای بېسا
سندىرىي دەكسە ماسىكەن جالىن ۲ فيكرازن، فەرساتوانىن
دەھىچور لېبوركەن، بىباڭى ۲ جنس راچون سنتىپاس
دىتابور ۲ كەن سەرفت مەتھاڭن سەمۇلا فەسەكەن ۲ توا ايت تىلە
لاقۇ، كېسازان داتقۇ نېتىق مرييەك دەۋركەچىلەن يائىت
سکالىي ۲ دغۇن جالىن بىرتوقىيەن كەنچەن فېياسىن
كېبودا يائىن دان فەلاين كالىي قول دباوه لىندۇغۇن علم
فۇقىهوان يېھ مەفوپىكەن حال احوال ئالىم.

سکیران راجون ۲ يهترسبوته تله برکسن کفده شه ۵۴
او دغ ۲ کیت مک بکیمانکه بوله کیت مهاول دیری
در فدا؟ کیت تیدق بوله برفوتی اسا دان جاگان
برفوتی اسا سکیران کمردیکان اکن منداشه فائده
در فد اور شیخ بکرج کرانان اتو فون او رشیخ بکرج
منتفعه مک دمکین ایتوله کادآن بیوا کیناران ایت
اکن ترسله ملالوی اور غیث بکرج کرانان دان
ملالوی اور غیث بکرج منتفعه .

تمدن باره دان سکل جنس فغتهوانن يع مرنتون
اور غرامی دغ سوکریلا ماسو قکی کلوبعن ، تمدن
باره ایت جوک دغ تیدق سفهاج تله بکرج
منظاهرکن کبسارن اسلام دان منیشکیکن کدو دوقکن
کران اسلام ایت ایاله کینارن دان عالم دنیا این اکن
منورتن بایک دغ چارا سوکریلا اتو فون دغ چارا
ترفتسا مک سده بارغ تنتو فندودق عالم اکن تیبا
ککاریس يع دکوریس اوله اسلام دان اکن بر فندو
منوره جحق لشکن .

سبنرن مریک ۲ بختله تر فدای کفده کولیه ۲ تمدن
باره ایت تله بر فیکر بیوا مریک تله موتسکن
فرهوبعن دغ اسلام دان دغ کران ایتوله کلیه اتن
سئوله ۲ ان مریک تله ما بوجه کفایخ نبواه سکل ۲ دغ
تیدق بر سکه ولو سدیکیه فون - نبوجر لالو ، ملینه تغ
فاته - دان مریک تیدق بر هنری کفده سووات کماران
ایت سده تنتو اد ماس بر هنری - تیف ۲ سووات
فراسان ما بوجه ، تنتوله فول اد سدرن .

افیل کولشن ایت تله بر لاری مشهایسکن
فر جلان مریک دان دان تله بر اس فنه لالو کمدین
منو غنکن اف ۲ یفتله ملالیکن مریک در فد منداشه
فر بدهر آن یفسر این دان مردوغ کفده کملیان يع
سیحاتی یهداده تی اوله داقوه نینیق مریک نسجای
مریک اکن میداری بیوا سکل يع هفردا یا کن
مریکشیت مو توون جاؤه لبه رنده درند بار غیث مریک
تیهکلکن دان دغ کران ایت مریک اکن بر بالیک
سمولا کفده اسلام بوکمن سهاج دغ سوکریلا تناهی
دغ این قرقسا . کینارن ایتوله يع بیسان بر جای دان
تیدق اد ساتو بندان فون دداله دنیا این يع سه کوک
متیند سه .

اینله سوای جالن يع سوکر بیوا باکی مرنتون
اومه اسلام یختله ترسا سول مندغ کفده اکام مریک
یع سجاتی تفاوی هان اینله جالن يع تو شکل یها کن
بر جای منظاهرکن کبسارن اسلام ملتقکن منجادی
تندا کتوهان ی بشور دان منجادی تندا يع بات
باکی سلوفه عالم .

افیل دکتهزی بیوا تمدن باره دغ سکل جنس
فغتهوانن سنتیاس هنار ق دان مفهارو هی عقل فندودق
دان مفلوارکن در د کادآن کاکو بکو دان موز دوردان
دش کو اس يع تأدافت دنتیع ایت مک سموان این
اداله بالیک کفده مصلحه اسلام دان اومه اسلام
ولو فون کستن تیدق نمیق همینکن کعد
براف لام کمدینن ذتی سپنر اومه اسلام تر تاریق
کفده تمدن باره یهترسبو ساغه مندو کجیه اکن تفای
افکنداي کران مریک يع سدغ منمفوه فرا و باهن
بها رو ایت تیدق مندغ سکل سروان دان نصیحه
سنه شک اور شیخ بر فغارو هاری این تأدافت مرنتون اتو
منصیحاتی قوم قرابتن اتو صحابه هندین کفده کینارن
- اینیکن فول سوای کولشن ماقسی ی بشور یختله مارا
منمفوه کلوبعن يع تأدافت دنتیع ولو فون اد کونه ۲
یهتر سر کم یشکی دغ هیبتن . دداله کادآن ی هدمکن
این بولیکه کولشن یها مکن ایت کادآن هزی عنا
نصحیه ؟ .

دین بارگکالی ساله سورغ اکن بر قمه تیق :
سنه شک بکینیکه مانسی تله تر فدای ؟ مریک ماسیه
بر هارف لاکی فد حبل ماس بر اکام تله لوفه کران
دنیا سکارغ تله دسیناری اوله چهیا بر جنس ۲
فغتهوانن ماقسی سکارغ هان بوله منداشه فر تونجوه
دغ فلسفه سهاج دان جاگنه دهارف مریک اکن
بر بالیک سموله کفده فریشکه زمان کبوده ن فر بکالا
ستله مریک بر جای منیشکلکن ببراف قرون ؟ !

سکیران اسلام تردیری هان داتس سوات فر استیوا
تواریخ تریننا داتس خیال ۲ کفسان ، اتو فون وهم ۲
تمهانن ، اتو فون بیناون بروف شان سروان الاق دان
کبودا این سمات ۲ نسچای کیت اکن منارو سکن دان
سیلو منظاهرکن فیکران کیت فد قرون ی هکلدا فوله
این دان کیت اکن منصفتکن دیری کیت دغ پیرو ۲

اسلام ایت اکن بربالیک سولولا کفدان تتفقی مریک
برکات بهوا فندوق سلوره عالم اکن برکداهن
کفدان چوکن کران تر تاریق اوله منجاري اکام
یخاکن دفوند بهکن او لیکران مریک مقتبوی سکل
حسن اصلاح یختله دحاصلکن اوله علم فقہوان
دان کتوتین ۲ یختله ددانه اوله اهل ۳ فلسته ایت
نهله دیسته اوله اسلام دان نله بیرو کفدان دعن
تسن ۴ بیغ پات مفتر یختله دسویه داتس ساتو
فرسانو تادی .

دعن این مک فد کتک ایت مائی اکن ملیه
مریک اکن تر لتق ددام اسلام و لو سکایتون مریک
ت ق یکرج انته - مفی کشان ایاله کران چلوون
الله بیغ تدق لو تبور دان بتوون بیغ سولاجادی
تدق اکن یوتوکر کتی، فد کتک ایت مریک اکن
برکات سکیمان هدکنکن اوله کوشی اهل فلسطه
خرمن یغیر ایت: « افیل اسلام بکتیله کاد آن مک
کیت نله فون سدیما براد ددانه ». »

فرگنان کوشی این اکن منجادی جوکن کف
فندوق سلوره عالم یایت فد کتک کناره نله
بات ترسره . القرآن نله فون منجاکن حال
یغرسویه بیغ مقصود: « کامی اکن تو نجروفکن
سکل تند ۲۱ کامی فد سکل افق دان دیری مریکیت
سن دیری سفای جلس بات باکی مریک بهوا
ایتوله دی کنار - تیدفکه مدائی دعن تو هنم و
(یا محمد) بهوا تو هنم ایت اتس تیف ۲ سوات بیغ
میگیکن؟ » .

تیدفکه جالن این جالن بیغ سوای منجادی
عماقان بیغ تدق مفهوماکن کف دمبالیکن کیسان
اسلام دان منجادیکن سروانن سروان یغتریغکی
ددنیا این؟ ایکله قومان الله بیغ مقصود: « ادکه
لابن درف داکام الله بیغ مریک که تدق کی فد حال کف
تو هنم نله تو ندوه سکل فندوق لاغیه دان بومی
منجروح غرفتین بایک دعن چارا سوکھاتی او
دعن چارا ترقسا دان کفدا باله مریکیت اکن
کمبالی ». »

برویل کیمی تخفی اسلام فد دنیا ایله . سوات
سول عده یهه بجهه مدریکن اجلن ۲۳ مونه سیمن
میمی (جوده خیمه سول جیمی مسی) - ملوجه
دینی شیخ کف تحریکن دان عاده لام بجهه
بکلی تر میمن دان سخونکن دخن تریخ کف
مریک سما احیة آمع بیت . حوك اسلام عقد تکن
موده ایل داکنکن ۲۴ مائی دان مظحق مریک
که کف اکام بیغ ستو یهیت الکم مسی بیغ اصل
الله .

اسلام نله چیزی کیسان فوه کف دخن دان
مهکن دند سکل بیکو . ای برجان داتس
در ۲۵ یههونکن این تکل هدق منجو
کف اصلاح دخن بلاومی جالن علم فقہوان جوکن
مهکن بیس اتو متون سکل جبل لیستام هاتی .
چرا یههونکن این دکنکن « اصلاح علوم یههونکن »
بیغ سوای دخن طیعه مائی دخن ملیعوی سکل
کجرا دام اوتق دان تناک توبه ستورخ اتو غون
ماکی کعدهون مائی دخن باقی یایت لاه ملیعوی در فد
اصلاح یهداوسهاکن اوله بیکوون یاکی علم فقہوان
دخن بیب اسلام نله مداریکن سکل اجرن ۲۶
منوره رنجان ۲۷ بیغ کوکه یختله وجوب دان دیویتکن
سرت ترجاوه در فد وهم دان سفك .

ادکه اکن ایق اصلاح یختله داوهاکن اوله بیکوون
مفتر یههونکن خادی اکن کور غ هرگان کران اد
دان تارا کیت نله لیواه کیرا ۲۸ تیک فرون لیان اتو
ادکه ای بیکل سلما ککلن توجه فنلا لاشهه دان
بومی نله دنیگن مائی سفای بر عمل دشن فقہوان دان سفای مریک
مرات ماسیه مغیر کیاکن علم فقہوان دان سفای مریک
پارچ مهوانکن کدو دفکن .

ادکه اکن دریما اوله عقل بهوا اصلاح کجبل
یختله ددانهکن اوله بیکوون اکن ککل دان اصلاح
علوم یختله دحاصلکن اوله اسلام اکن هنجر لیور
دخن الاسن بهوا اسلام ایت سوات اکام دان بهوا
مائی نله موتسکن فرهون دعن سموا اکام؟ کیت
بوکن سهاج برکات بهوا اومه اسلام یختله تر تاریق
دان تر فدای کف تمدن باره این دان سکل علم
و فقہوان دان یختله موتسکن فرهون ۲۹ مریک دعن